

(Глас Српске)

Криза ће завршити онда када се на њу навикнемо. Она је стварана четири деценије, а барем за сада нема разлога за оптимизам, јер нема промена у светском економском поретку, изјавио је у интервјуу за "Глас Српске" један од водећих европских макроекономиста и први словеначки министар економије Јоже Менцингер.

- У случају да Грчка изађе из еврозоне, смањење евро подручја за 2,5 одсто, колико отпада на Грчку, не би требало да створи веће проблеме у осталој монетарној унији. Међутим, Шпанија, која је много већа, по незапослености је у положају Грчке. Од решења њених проблема зависи судбина Европске уније - истакао је Менцингер.

Менцингер, који је шеф катедре за правно-економске студије љубљанског Правног факултета, наглашава да је најгоре продужавање садашњег стања, јер се ситуација само погоршава.

- Фамозно финансијско тржиште и погрешна политика ЕУ уништиће једну ЕУ државу за другом - сматра Менцингер. Према његовом мишљењу, отписивање грчких дугова било би за просечног Грка, па и за друге земље ЕУ, вероватно најбоље решење.

ГЛАС: Бечки "Стандард" објавио је недавно да би ЕУ, ако Грчка, услед кризе око евра, буде доспела у ванредно стање, могла поново да уведе граничне контроле. Колики би, према вашем мишљењу, заиста био утицај евентуалног краха или изласка Грчке из еврозоне на остале земље ЕУ?

Менцингер: Сам излазак из монетарне уније не значи нужно и излазак из ЕУ и увођење граничних контрола, али излазак Грчке из еврозоне без отписа дугова би за Грчку била економска, социјална и политичка катастрофа, која би можда изнудила ванредно стање. Поготово, јер је грчко становништво концентрисано у Атини и Солуну; шта ти преостаје ако губиш посао у великом граду? Улица или одлазак! Грци би у том случају масовно излазили и тражили запослење у земљама ЕУ, које би можда одговориле са увођењем граничне контроле. Са друге стране, ако би евро био само новац, а не и симбол, смањење евро подручја за 2,5 одсто, колико отпада на Грчку, не би требало да створи веће проблеме у осталој монетарној унији. Међутим, Шпанија, која је много већа, је по незапослености у положају Грчке. Од решења њених проблема зависи судбина ЕУ.

Какво решење је, у тренутној ситуацији, за Вас најреалније и уједно најбоље и за Грчку, али и за друге земље?

Отписивање грчких дугова било би за просечног Грка, па и за друге земље ЕУ, вероватно најбоље решење. Свима је јасно да Грчка дуг не може вратити и да наша "помоћ" Грчкој завршава у финансијским институцијама, које су финансирале њен "развој". Најгоре је продужавање садашњег стања, јер се ситуација само погоршава. Фамозно финансијско тржиште и погрешна политика ЕУ уништиће једну ЕУ државу за другом.

Рекли сте да ће криза трајати још десетак година. Можемо ли чак да очекујемо евентуално погоршање садашње ситуације? Какве би то све последице могло да има?

Мој обични одговор на питање је да ће криза завршити када се на њу навикнемо. Криза је стварана четири деценије, колико траје прерасподела БДП-а на штету рада и у корист капитала, а коју је пратила хиперпродукција, делимично и због пребацивања производње у земље с ниском ценом рада. Штедња која је била већа од инвестиција користила се за приватизације и шпекулације. Потражња је због тога све више издржавана кредитима те новим финансијским "производима". Амерички токсични папири само су иницирали почетак краја неодрживог развоја. Барем засад нема разлога за оптимизам, јер нема промена у светском економском поретку. За сада имамо само кратка раздобља у којима се појављују ниске позитивне стопа раста, које се брзо претварају у стагнацију. То важи за ЕУ, па и све земље некадашње Југославије, у којима се општој стагнацији придружују и домаћи проблеми.

Где се највише грешу у садашњем начину лечења кризе и јесу ли они који греше свесни тога? Лече ли се данас узроци кризе или само њене последице?

Нажалост, не лече се ни узроци ни последице кризе. Штедња у јавном сектору је отров, а не лек. У већини европских земаља дефицити и јавни дуг су се дигли изнад "нормалних" који су везани на циклусе у привредној активности, јер су државе, да би спречиле финансијску катастрофу, морале да спасу банке. Јавни сектор постаје кривац због решавања проблема приватног сектора и кризу "лече" смањивањем јавних расхода, што у датој ситуацији кризу повећава.

Зашто политика штедње само погоршава ситуацију? Према Вашем мишљењу, зашто се у протеклом периоду највише инсистирало управо на томе?

Ствар је једноставна. Када се привредна активност смањи, смање се јавни, порески приходи. Ако у тој ситуацији јавни сектор смањи трансфере, плате службеника и своје трошење, то мултипликаторски смањи производњу и запосленост у приватном сектору те повећа незапосленост. То поново смањи пореске приходе. Ако се на смањење прихода поново реагује смањењем расхода, улазимо у спиралу кретања на доле; све више људи је у све горем положају, све иде низбрдо. Штедња је корисна ако други троше, а ако сви штеде, штедња је катастрофа. Већ је од велике кризе тридесетих година познато да се она претворила у светску јер се финансијски крах "лечио" штедњом. Зашто од тада нисмо ништа научили, не знам. Ради се о идеологији према којој треба смањити јавни сектор те школство, здравство и социјалну заштиту што више приватизовати. Носиоци тих идеја вероватно верују да ће смањење јавне потрошње и трошкова рада на ниво "кинеских" омогућити конкурисање "Кинезима".

Колико је спорна судбина евра?

Евро је од самог почетка створен из политичких, а не економских разлога. Упозорења да ЕУ није оптимално новчано подручје, да државе које се веома разликују с увођењем јединствене валуте губе најједноставнији инструмент за прилагођавање - курсну политику, нису ни слушана, а камоли узета у обзир. Било каква сумња у евро и његову вечност сматрала се непристојном, па излаз из евра није ни предвиђен. Но, евро је сада под знаком питања, а нико не зна на који начин га се елегантно решити, сви се плаше

Пише: Јоже Менцингер
уторак, 12 јун 2012 15:56

непредвидивих последица и измишљају нова и нова "решења", без обзира на стварну цену његовог решавања. Дошли смо у ситуацију да решавамо проблем евра, уместо да евро решава проблеме.

Сматрате ли да је решавање проблема у банкама тек на почетку. Шта све још треба да се предузме?

Банке које су помагале у надувавању разноликих балона пре кризе, у кризи су неразумно заостриле критеријуме за репрограмирање кредита или давање нових. Због тога све више предузећа пропада и све више банкарских кредита сврстава се у лоше кредите. И регулатори, који су пре кризе дозвољавали све то, у кризи су неразумно заострили критеријуме.

Лидери Г8 поручили су пре петнаестак дана да је њихов императив промоција привредног раста и отварање нових радних места, као најбољег пута за јачање светске економије. Колико је таква политика остварива у садашњој ситуацији?

Нова радна места су сигурно најбољи лек за проблеме садашњег друштва, а мањак радних места далеко највећи проблем. Но, како их створити, друго је питање. Технолошки напредак, премештање производње у државе са "јефтином радном снагом", тежња за повећањем конкурентности и штедња смањују број радних места. Докле год профит буде једино мерило успешности и док се Европа буде заваравала да може конкурисати у глобалном "економском канибализму", та су "залагања" лидера политичка демагогија, слична демагогији о стварању "друштва знања".

У неколико наврата сте рекли да страхујете за судбину ЕУ. Шта би биле најтеже последице њеног евентуалног распада?

Ако би се она распала стихијски, настала би невиђена економска и социјална криза.

Европска централна банка се, према Вашем мишљењу, понаша као бивша Народна банка Југославије, која је штампала новац без покрића. Колика је штета тиме

настала? Шта би ЕЦБ требало да предузме у следећем периоду?

То што ЕЦБ ради, дакле штампа новац, је излаз у нужди. Но, бројеви су огромни. Упоредите хиљаду милијарди новог примарног новца са БДП-ом ЕУ, који износи дванаест хиљада милијарди. Но, засад то не решава кризу, јер се тај новац не претвара у кредите због захтева Европског банкарског регулационог тела (ЕБА) за повећавање односа између капитала и активе, а и због неповерења банака у могућност враћања кредита. Верујем да ће се то претворити у инфлацију, која је нажалост једино и уједно најбоље решење за отписе јавних дугова.

Многи економисти, али и политички лидери, имају примедбе на агенције за кредитни рејтинг. Какво је Ваше мишљење?

За мене то су веома штетне институције. Не треба заборавити да су токсичним папирима давале оцене ААА, да су сарађивале у финансирању Грчке, да су много пута биле истовремено плаћене за саветовање и оцењивање великих фирми. Но, пошто им "финансијска тржишта" и даље верују, оне могу уништити и мање државе.